

Històries naturals

Meditacions sobre la carabassa de sant Joan

Martí Domínguez

Aquesta pluja torrencial ha fet malbé definitivament el meu hortet biològic. La tardor a poc a poc havia anat deixant-se sentir, i les tomaqueres s'havien mig assecat, però encara havien donat unes tomaques valencianes dolces i suaus. A l'inici de l'estiu un llaurador de Montcada em va demanar com relligava les tomaqueres: "Amb fil de colomer", que li vaig dir. "Amb fil de colomer!" va repetir ell amb un to una mica ofensiu, com qui ha descobert un vici condemnable. "Les tomaqueres es relliguen amb palmes de margalló." I anant-se'n al barranquet, vora una palmera llustrosa, va desplomar una palma (que segons ell fa més o menys el mateix efecte que la de margalló) i em va indicar com callia fer-ho, com s'havia fet sempre, o almenys, va precisar, fitant-me amb uns ulls petits, com de taxa, "com jo sempre he vist que es fa". I en aquell jo, una mica estentori i geniüt, es condensava tota una llarga genealogia de llauradors de Montcada.

No cal dir que els meus nusos de palma no han suportat les ventades del temporal. Potser no hi tinc traça i havia d'haver continuat amb el fil de colomer, comprat a més a més en un tot a cent. La barraqueta s'ha mig solsit, i les tomaqueres s'han desencanyat; l'aspecte de l'horteta és crepuscular, les mates de pebreres s'han badat, les albergínieres s'han escarxofat, la brossa comença a envair-ho tot, amb aquella

pletòrica vivacitat que farà que al novembre les malves i les ravenisses s'ho mengen tot. Al bell mig del naufragi hortícola, hi roman una carabassera seca, amb un parell de carabasses llustroses. Recorde una discussió amb Juli Peretó sobre l'origen geogràfic d'aquestes plantes –motivada per l'entusiàstica defensa de Ferran Garcia-Oliver de les seues virtuts

culinàries ("Jo sope totes les nits carabassa", ens confessa amb un lirisme acendrat). Jo mantenia que provenien d'Àsia i Juli Peretó, en canvi, pensava que eren d'Amèrica. Tots dos teníem raó: la carabassa de torrar (*Cucurbita pepo*) és d'Amèrica, mentre que la del pelegrí (*Lagenaria sicaria*), per contra, és d'Orient. Les primeres representacions pictòriques de les carabasses americanes varen aparèixer al llibre *Grandes heures d'Anne de Bretagne* (1503-1508), com s'ha demostrat en un suggeridor article titulat *First known image of Cucurbita in Europe* (*Annals of Botany*, 98: 41-47), però, en canvi, la carabassa del pelegrí es coneixia a obres molt més antigues, des de Mantegna i Crivelli fins al Bosco.

Pense en totes aquestes disquisicions, i com el pas del temps va assaonant les coses de més significat, de més con-

tingut. Perquè la meua lectura sobre l'origen de les cucurbitàcies m'ha conduït inesperadament fins a l'obra de Rafael *Madonna del cardellino*, que es conserva als Uffizi. En aquest llenç tan extraordinari, un sant Joan enriolat presenta una cadenera a Jesús, i aquest la rep amb un gest tenyit d'evocadora tristesa, ja que aquell ocell representa el símbol de la Passió (vegeu *Bestiari*). Sant Joan és aliè al drama que sintetitza l'ocell, com també al transcendent paper que l'espera en el futur, com ara batejar Crist. Però Rafael ho indica a l'observador atent: el Joanet duu, penjant del cordó de la pell de camell, un petit cossi, símbol del bateig de Jesús. I aquest és fet amb la carabassa dels pelegrins.

No sé si tot açò us semblarà ben lligat. Al capdavant, les coses vénen així. Del margalló a la carabassa i d'aquesta a Rafael Sanzio... "Je prens mon bien d'où je le trouve" deia Rabelais. Dòncs això mateix.

"Sant Joan és aliè a aquell drama que representa l'ocell, com també al transcendent paper que l'espera en el futur, com ara batejar Crist. Però Rafael ho indica a l'observador atent..."